

ความเป็นมาของปัญหา

นับตั้งแต่ปีการศึกษา 2508 จนถึงปี พ.ศ. 2525 ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ซึ่งเป็นสถาบันที่สอนบรรณารักษศาสตร์ในระดับปริญญาโท ได้มีงานวิทยานิพนธ์ออกสู่ผู้ใช้ประมาณ 300 เล่ม วิทยานิพนธ์แต่ละเล่มที่นิตยสารได้เรียบเรียงขึ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ซึ่งในการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์แต่ละเรื่องได้มีการใช้เงิน เวลา พลังความคิด และทรัพยากรบุคคลจำนวนมาก (ประภาวดี สืบสนธิ 2525: 4-5) ผลจากการศึกษาครั้งนี้ในรูปการวิจัย เช่นวิทยานิพนธ์นี้จึงถือได้ว่ามีคุณค่ายิ่งต่อผู้ใช้ อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาจากสภาพที่เป็นอยู่ เป็นการยากที่จะทราบว่ามีผู้นำวิทยานิพนธ์เหล่านี้ไปใช้ประโยชน์เพียงใด และวิทยานิพนธ์ที่ผลิติดอกมานั้นตรงกับความต้องการของผู้ใช้หรือไม่ ในขณะที่อาจมีความสูญเปล่าเกิดขึ้น คือ ไม่มีการใช้เลยก็ได้ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ แต่การศึกษาในระยะแรก ๆ มุ่งเน้นการศึกษาเปรียบเทียบปริมาณการใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์กับสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ โดยใช้วิธีวิเคราะห์การอ้างอิงที่ปรากฏในสิ่งพิมพ์ประเภทใดประเภทหนึ่ง วัตถุประสงค์ของการศึกษาดังกล่าวนี้เพียงเพื่อให้ทราบว่า การใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์เป็นอัตราส่วนเท่าไรของสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ ดังนั้นการศึกษาดังกล่าวนี้จึงไม่ทำให้ประโยชน์มากนัก นอกจากนี้ได้มีการศึกษาการใช้วิทยานิพนธ์ในรายละเอียด โดยใช้วิธีสังเกตแบบสอบถามไปยังผู้ใช้โดยตรง ทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการใช้ ประโยชน์ที่ได้รับ ความต้องการในการใช้ และปัญหาในการใช้ เป็นต้น การวิจัยโดยสอบถามจากผู้ใช้ง่ากล่าวนี้จึงสามารถชี้แนวทางสำหรับผู้วิจัยและนิตยสารในการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ให้ตรงกับความต้องการ เพื่อให้วิทยานิพนธ์นั้นเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป ดังเช่นที่มีผู้ศึกษาการใช้ผลงานวิจัยของกลุ่มอาจารย์ (มาณี สมธิสัมพันธ์ และคนอื่น ๆ 2521: บทคัดย่อ; ศรีรัตน์ วัฒนา 2525: บทคัดย่อ) และการศึกษาการใช้ผลงานวิจัยของกลุ่มผู้บริหารวิทยาลัยและ

มหาวิทยาลัย (ทวีป อภิลิทธิ 2521 ข: บทคัดย่อ; ศศิธร พิรุญติ 2523: บทคัดย่อ)

จากการวิเคราะห์วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507-2525 จำนวน 294 เล่ม โดยแยกวิเคราะห์ตาม

ก. ประเภทของห้องสมุดที่งานวิจัยนั้นเกี่ยวข้องกับ ปรากฏว่าเป็นวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยมากที่สุด คือ 59 เล่ม รองลงมาเกี่ยวข้องกับห้องสมุดโรงเรียน 28 เล่ม ห้องสมุดประชาชน 14 เล่ม ห้องสมุดวิทยาลัยครู 13 เล่ม ห้องสมุดเฉพาะ 13 เล่ม ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดมากกว่า 1 ประเภทมี 6 เล่ม ห้องสมุดวิทยาลัยเอกชน 5 เล่ม ห้องสมุดแห่งชาติ 2 เล่ม ห้องสมุดวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษามี 1 เล่ม นอกนั้นเป็นวิทยานิพนธ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด 153 เล่ม (ตารางที่ 1 : 19)

ในจำนวนวิทยานิพนธ์ 59 เล่มที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดมหาวิทยาลัย ปรากฏว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับหอสมุดกลาง 23 เล่ม ห้องสมุดคณะและ/หรือสถาบัน 8 เล่ม และเป็นวิทยานิพนธ์เรื่องที่เกี่ยวข้องกับหอสมุดกลาง ห้องสมุดวิทยาเขต ห้องสมุดคณะและ/หรือสถาบัน 28 เล่ม จากการวิเคราะห์ตามประเภทห้องสมุดจะเห็นว่าวิทยานิพนธ์ที่มีอยู่นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยมากที่สุด

ข. เมื่อวิเคราะห์ข้อเสนอแนะที่วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยได้ให้สำหรับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ปรากฏว่าวิทยานิพนธ์ 17 เล่มให้ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารระดับสูง อันได้แก่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบงานห้องสมุด แต่ไม่ได้ปฏิบัติงานด้านนี้โดยตรง และวิทยานิพนธ์ 1 เล่มให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหารอื่น ๆ อันได้แก่ผู้บริหารในกระทรวงศึกษาธิการ มีวิทยานิพนธ์จำนวน 29 เล่มที่ให้ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายและ/หรือแผนก ปรากฏว่าเป็นข้อเสนอแนะสำหรับบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายบริการมากที่สุดคือ 21 เล่ม รองลงมาคือบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายเทคนิค 14 เล่ม บรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายจัดหา 6 เล่ม และบรรณารักษ์ฝ่ายวารสารมีจำนวนน้อยที่สุดคือ 4 เล่ม (ตารางที่ 2 : 21)

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ดังกล่าว ทำให้พบว่าวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ที่มีอยู่นั้นมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยมากที่สุด วิทยานิพนธ์เหล่านี้ได้ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหารห้องสมุด และแก่บรรณารักษ์ปฏิบัติงาน อันเป็นผู้ที่รับผิดชอบห้องสมุด

โดยตรง นอกจากนี้ยังพบว่ายังไม่มีการศึกษาการใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ของบรรณารักษ์ที่ทำงานในห้องสมุด ทั้ง ๆ ที่ในขณะนี้ม้งานวิจัย (วิทยานิพนธ์) ทางบรรณารักษศาสตร์จำนวนมากที่เกี่ยวข้องกันทางด้านปฏิบัติของห้องสมุดต่าง ๆ ซึ่งบรรณารักษ์จะได้รับประโยชน์จากผลการวิจัยเชิงปฏิบัติอย่างมาก

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงประสงค์จะศึกษาถึงการใช้ผลงานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ในรูปวิทยานิพนธ์เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย อันประกอบด้วยผู้อำนวยการและ/หรือหัวหน้าห้องสมุด และผู้ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายทุกฝ่ายของห้องสมุดที่ทำงานในห้องสมุดกลางและห้องสมุดวิทยาเขต ตลอดจนเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ของห้องสมุดคณะและ/หรือสถาบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษา

1. วัตถุประสงค์ในการใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย
2. ขอบเขตและปริมาณของการใช้วิทยานิพนธ์เพื่อการดำเนินงานห้องสมุดของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย
3. ความต้องการในการใช้วิทยานิพนธ์ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย
4. ประโยชน์ที่ผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยได้รับจากการใช้งานวิทยานิพนธ์
5. ปัญหาในการใช้วิทยานิพนธ์ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย

แนวเหตุผล

1. การใช้งานวิทยานิพนธ์ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับคุณวุฒิ ระยะเวลาในการทำงาน สถานที่ทำงาน (บรรณารักษ์ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งผลิตวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ และมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้เป็นแหล่งผลิตวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์)
2. การใช้งานวิทยานิพนธ์ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยแตกต่างกันตามคุณวุฒิ ระยะเวลาในการทำงาน และสถานที่ทำงาน
3. วิทยานิพนธ์เรื่องที่ใช้สัมพันธ์กับตำแหน่งและประเภทของงานที่บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยรับผิดชอบ

ตัวแปร

ตัวแปรอิสระได้แก่คุณวุฒิ ระยะเวลาในการทำงาน ตำแหน่งและประเภทของงานที่รับผิดชอบ และสถานที่ทำงาน ซึ่งแบ่งตามมหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งผลิตวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ และมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้เป็นแหล่งผลิตวิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์

ตัวแปรตามได้แก่วัตถุประสงค์ที่ใช้วิทยานิพนธ์ ขอบเขตเรื่องที่ใช่และปริมาณของการใช้ประโยชน์ที่ได้รับ และปัญหาในการใช้

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ทำโดยการรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารที่ทำงานในห้องสมุดมหาวิทยาลัย ถ้าเป็นหอสมุดกลาง และห้องสมุดวิทยาเขต (จำนวนรวม 21 แห่ง) ผู้บริหารได้แก่ผู้อำนวยการและ/หรือหัวหน้าห้องสมุด และผู้ที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายทุกฝ่ายของห้องสมุด ถ้าเป็นห้องสมุดคณะและ/หรือสถาบันที่อยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัย (จำนวน 61 แห่ง) ผู้บริหารได้แก่หัวหน้าบรรณารักษ์เท่านั้น ดังนั้นผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 184 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนแรกรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบ ตอนที่สองรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการใช้ เรื่องที่ใช่และปริมาณของการใช้ ความต้องการในการใช้ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้ผลวิจัย และปัญหาในการใช้วิทยานิพนธ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยมีชัณมีเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ไค-สแควร์ การทดสอบค่าเอฟ และการทดสอบค่าที โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science หรือ SPSS)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะให้ประโยชน์หลายประการคือ ทำให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่ใช่ เรื่องที่ใช่และปริมาณการใช้วิทยานิพนธ์ ความต้องการ ประโยชน์ที่ได้รับ และปัญหาในการใช้วิทยานิพนธ์ของผู้บริหารห้องสมุดมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางแก่ผู้ทำวิจัยทาง

บรรณารักษศาสตร์ในการผลิตผลงานที่ตรงกับความต้องการ และให้ประโยชน์แก่ผู้ใช้ต่อไป
รายละเอียดที่ได้นำเสนอต่อจากบทนี้

บทที่ 2 การใช้วิทยานิพนธ์ทางบรรณารักษศาสตร์ โดยกล่าวถึงความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของการวิจัย การวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ ลักษณะและขอบเขตการวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ ตลอดจนการศึกษาการใช้ผลงานวิจัยของกลุ่มต่าง ๆ

บทที่ 3 เป็นการเสนอวิธีดำเนินการวิจัย โดยกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการวิจัย แนวเหตุผลและตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการวิจัย ประชากรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลเกี่ยวกับการใช้วิทยานิพนธ์ อันได้แก่ การได้เคยใช้หรือไม่ใช้วิทยานิพนธ์ ปริมาณการใช้ ขอบเขตเนื้อหาวิทยานิพนธ์ที่ใช้ การใช้ส่วนต่าง ๆ ของวิทยานิพนธ์ วัตถุประสงค์ของการใช้วิทยานิพนธ์ ปัญหาของการใช้วิทยานิพนธ์ สาเหตุที่ไม่ใช้วิทยานิพนธ์ และความต้องการใช้วิทยานิพนธ์ทั้งด้านขอบเขตเนื้อหาและรูปแบบวิทยานิพนธ์

บทที่ 5 เป็นสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

ท้ายสุด คือ บรรณานุกรม และภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย